

Kirkkohallituksen vastaus lausuntopyyntöön VN/31656/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuolemansyyn
selvittämisestä annetun lain sekä ihmisen elimien, kudoksien ja
solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain muuttamisesta
Hautaustoimen asiantuntija Jani Kärkkäinen

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Kirkkohallitus kiittää saamastaan lausuntopyynnöstä ja lausuu seuraavasti.

1 luku Kuolemasta ilmoittaminen ja kuoleman toteaminen 2 b §

Ehdotetun 2 b §:n mukaan lääkärin on todettava sikiön kuolema, jos sikiön kuollessa raskaus on kestänyt vähintään 22 viikkoa, tai sikiö on 500 grammaa tai sitä painavampi. Käytännössä vanhemmat voivat kuitenkin toivoa myös tätä nuoremman tai kevyemmän sikiön hautaamista. Näissä tapauksissa ongelmaksi voi muodostua hautausluvan laatiminen, kun kuolemaa ei todeta.

Kirkkohallitus ehdottaa, että 3 b luvussa, jossa käsitellään kuolintodistusta ja hautauslupaa, määrättäisiin hautausluvan kirjoittamisesta näissäkin tapauksissa. Mikäli hautauslupaa ei ole, krematorio ei voi tuhkata tai hautausmaan ylläpitäjä ei voi haudata sikiötä.

3 a luku Vainajan ruumiin käsittely ja säilytys 10 a § 1 momentti

Lakiehdotuksen 10 a §:n 1 momentin mukaan vainajan ruumiin käsittelyyn osallistuvien on varmistettava vainajan henkilöllisyys säilytys-, käsittely-, vastaanotto- ja luovutustilanteissa sekä huolehdittava siitä, että tieto vainajan olinpaikasta on selvitettävissä.

Kirkkohallitus pitää ehdotettua lähtökohtaisesti tarpeellisena ja myönteisenä.

Kirkkohallitus huomauttaa, että tieto vainajan olinpaikasta vaatisi käytännössä valtakunnallista vainajalogistiikan paikkatietojärjestelmää. Lakiehdotuksessa tai sen perusteluissa ei kuitenkaan määritellä, millä järjestelmällä tieto vainajan olinpaikasta pidetään ajan tasalla eikä kenellä on vastuu sen tiedonhallinnan luomisesta ja ylläpidosta. Toistaiseksi järjestelmät ovat hajautettuja ja toimijakohtaisia. Pääkaupunkiseudulla ja usealla muullakin alueella on käytössä Helsingin seurakuntayhtymän hallinnoima Vainajalogistiikka.fi.

Kirkkohallitus ehdottaa, että valtakunnallisesta vainajalogistiikan sähköisestä paikkatietojärjestelmästä säädettäisiin lailla tai asetuksella.

3 a luku Vainajan ruumiin käsittely ja säilytys 10 a § 2 momentti

Lakiehdotuksen 10 a §:n 2 momentissa säädetään, kenellä on vastuu saattaa ruumis sellaiseen kuntoon, joka mahdollistaa luovuttamisen sille, joka on ilmoittanut huolehtivansa vainajan hautamisesta. Kirkkohallitus haluaa kiinnittää tässä huomiota hautausmaan ylläpitäjän rooliin.

Momentin mukaan vastuu on sillä sosiaali- tai terveydenhuollon palvelujärjestäjällä tai palveluntuottajalla, jonka tiloissa vainaja kuoli tai jos tehdään ruumiinavaus, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella, ja lisäksi muulla vainajan ruumista säilyttävällä. Säädoskohtaisissa perusteluissa todetaan, että jos vainaja siirretään suoraan hautausmaan ylläpitäjän säilytettäväksi, hautaustoimisto huolehtisi vainajan siistimisestä.

Lakiehdotuksen 2 momentista voi tulla se vaikutelma, että jos vainajan säilyttäjällä on vastuu vainajan siistimisestä, myös hautausmaan ylläpitäjällä voisi olla vainajan säilyttäjänä vastuu ruumiin kuntoon laittamisesta. Hautausmaan ylläpitäjän kylmäsäilytystila ei ole vainajan ruumiin kuntoon saattamiseen tai siistimiseen tarkoitettu tila. Vainaja tulisi luovuttaa hautausmaan ylläpitäjän tiloihin vasta, kun ruumis on laitettu arkkuun eli arkutettu. Terveysuojeluasetuksen 7 luvun 41 §:n mukaan ruumista ei saa säilyttää sairaalan ulkopuolella muussa kuin arkussa tai sitä vastaavassa.

Hautausmaan ylläpitäjällä ei ole ennen ollut vastuuta ruumiin siistimisessä eikä pitäisi jatkossakaan olla. Tämä olisi logistisestikin hankalaa, kun vainajaa ei pitäisi siirtää hautausmaan ylläpitäjän kylmätilaan ilman hautauslupaa. Momentissa ei myöskään oteta kantaa hautaustoimiston rooliin vainajan siistimisessä, vaikka tästä mainitaan lakiehdotuksen perusteluissa.

Lisäksi kirkkohallitus ehdottaa täsmennystä 10 a §:n toisen momentin termille "vainajan hautaamisesta huolehtiva". Hautaustoimilain 8 luvun 23 §:n mukainen termi olisi "hautausjärjestelyistä huolehtiva".

3 a luku Vainajan ruumiin käsittely ja säilytys 10 a § 3-4 momentti

Kirkkohallituksen mielestä on hyvä, että hoitolaitteiden poistamisesta säädetään lailla. Esimerkiksi säädoskohtaisissa perusteluissa olisi kuitenkin hyvä todeta, että hautausmaiden tai krematorioiden ylläpitäjillä ei ole asiantuntemusta eikä asianmukaisia tiloja hoitolaitteiden poistoon.

3 a luku Vainajan ruumiin käsittely ja säilytys 10 b §

Kirkkohallitus katsoo, että hautausmaiden ja krematorioiden ylläpitäjien osalta lakiesityksessä ei ole tehty vaikutusten arviointia. Otsikkotasolla hautaustoimeen viitataan, mutta tekstissä vaikutuksia ei ole arvioitu.

Kirkkohallitus ehdottaa, että 3 a luvun 10 b §:ssä kylmätilojen ylläpitäjien vastuut ja velvollisuudet selvennettäisiin tai ne todettaisiin säännöskohtaisissa perusteluissa. Nyt ne jäävät epäselviksi. Ruumiin käsittelyyn ja säilytykseen osallistuu karkeasti jaotellen kolme toimijaa: hyvinvointialue (terveydenhuollon ja sosiaalihuollon yksiköt sekä poliisi), yksityiset hautaustoimistot ja seurakunnat. Näiden rajapinnat olisi

syötä tunnistaa laissa selkeästi: hyvinvointialue valmistelee ruumiin ja varmistaa, että se on hautauskunnossa; hautaustoimistot arkuttavat ja siirtävät vainajan; seurakunnat hautaavat ja tuhkaavat.

Seurakuntien ja hyvinvointialueiden ylläpitämät kylmäsäilytystilat ovat hallinnollisesti erillisiä ja varustelutasoltaan erilaisia. Kirkkohallitus katsoo, että kuoleman jälkeen ensisijainen vainajan sijoituspaikka tulisi olla hyvinvointialueen hallinnassa oleva kylmäsäilytystila, (jollei hyvinvointialue ole tehnyt muuta sopimusta seurakuntien hallinnoimien tilojen käytöstä). Vainajat tulisi luovuttaa seurakuntien kylmätiloihin vain hautaamista tai tuhkaamista varten hautausluvan kanssa. Pitempiaikainen säilytys tulisi tehdä hyvinvointialueen hallinnassa olevissa tiloissa. Myös vainajan siistiminen sekä turvallisuusriskin aiheuttavien sekä ulkoisesti näkyvien hoitolaitteiden poisto tulisi aina tehdä hyvinvointialueen hallinnassa olevissa tiloissa.

Momentissa 5 säädetään hyvinvointialueen velvollisuuksista kylmäsäilytystilojen riittävyyden varmistamiseksi. Lisäksi vastuita on terveydenhuoltolain 8 luvun 75 § mukaan HUS-yhtymällä ja kirkkojärjestyksen 3 luvun 55 §:n mukaan seurakunnalla. Kuten edellä on todettu, kirkkohallitus ehdottaa, että kylmätilojen ylläpitäjien vastuut ja velvollisuudet selvennettäisiin.

Kirkkohallitus kiinnittää huomiota, että toistaiseksi lainsäädännössä ei säädetä, kuka on vastuussa poikkeus- tai pandemiatilanteissa kylmäsäilytystilojen riittävyydestä. (vrt. Valmiuslaki (1552/2011) tai valmiuslain kokonaisuudistus)

Kehon sisäisiä radioaktiivisia implantteja tai radioisotooppihoitoja saaneet ruumiit säteilylähteinä tulisi huomioida vainajien säilytyksessä ja siirroissa. Kirkkohallitus ehdottaa, että lakiin tulisi maininta, että säteilevää ruumista tulisi käsitellä asianmukaisesti, ja että sitä ei saisi siirtää hautausmaan tai krematorion ylläpitäjän tiloihin ennen kuin säteilylähde on poistettu tai säteily puoliintunut tasolle, josta ei ole enää vaaraa ruumiin käsittelijöille.

Kirkkohallitus ehdottaa, että laissa viitattaisiin myös terveydensuojeluasetuksen (1280/1994) 7 luvun 41 §:ään, jossa säädetään, että jos vainaja on sairastanut tarttuvaa tautia ja tartunnan vaara on edelleen olemassa, on vainajan kuolinsyyn selvittäjän ilmoitettava tästä ruumista käsittelevälle.

Kirkkohallitus toteaa, että vaikka 3 a luvussa käydään läpi vainajan ruumiin käsittelyä ja säilytystä, siinä ei oteta kantaa siirron aikaiseen käsittelyyn ja säilyttämiseen. Kirkkohallitus ehdottaa, että säädökseen kuoleman syyn selvittämisestä tai säädösperusteluihin koottaisiin yksityiskohtaisemmat ohjeet ruumiin siirron aikaisesta käsittelystä ja säilyttämisestä sekä määriteltäisiin tarkemmin asianmukaisen arkun vaatimukset. Nyt näistä on väljätkö maininta terveydensuojeluasetuksen (1280/1994) 7 luvun 41 §:ssä.

3 b luku Kuolintodistus ja hautauslupa 10 c §

Kirkkohallitus ehdottaa täsmennystä 10 c §:n ensimmäisen momentin termille ”vainajan hautaamisesta tai tuhkaamisesta huolehtiva”, jotta se olisi yhdenmukainen hautaustoimilain kanssa. Hautaustoimilain 8 luvun 23 §:n mukaisesti tarkempi termi olisi ”hautaus- tai tuhkausjärjestelyistä huolehtiva”. Omaiset ja hautaustoimistot huolehtivat hautausjärjestelyistä, hautausmaan ylläpitäjä huolehtii hautaamisesta.

Kirkkohallitus kiinnittää huomiota, että kuolintodistuksesta ja sen toimittamisesta säädetään laissa yksityiskohtaisesti, sen sijaan hautausluvasta huomattavasti väljemmin. Kirkkohallitus ehdottaa seuraavia tarkennuksia hautauslupaa koskeviin säädöksiin:

Kirkkohallitus ehdottaa, että laissa määrättäisiin hautauslupan kirjoittamisesta myös silloin, jos vanhemmat toivovat 22 viikkoa nuoremman tai 500 grammaa kevyemmän sikiön hautaamista. Mikäli hautauslupaa ei ole, krematorio ei voi tuhkata tai hautausmaan ylläpitäjä haudata sikiötä.

Koska hautauslupan antamisessa esiintyy edelleenkin hitautta ja puutteita, kirkkohallitus ehdottaa, että sen antamisesta määrättäisiin tarkemmin. Kirkkohallitus ehdottaa, että lakiin tulisi maininta siitä, että lääkärin olisi annettava hautauslupa viipymättä sen jälkeen, kun ruumiiseen liittyvät tutkimukset on tehty.

Kirkkohallitus ehdottaa, että lakiin tulisi maininta siitä, että vainajaa ei saisi siirtää haudattavaksi tai tuhkattavaksi hautausmaan tai krematorion ylläpitäjän kylmätiloihin ennen kuin lupa hautaamiseen on annettu. Kuolemansyyn selvittämisestä annetun asetusluonnoksen mukaan ruumista säilyttävä taho saa luovuttaa vainajan ruumiin haudattavaksi tai tuhkattavaksi, kun lääkäri on laatinut hautauslupan (Asetusluonnos kuolemansyyn selvittämisestä 1 luku 22 a §).

Koska hautauslupan kulkemisessa hautausmaan tai krematorion ylläpitäjälle on puutteita tai lupa voi hävitä, Kirkkohallitus ehdottaa, että hautauslupa voitaisiin toimittaa digitaalisesti. Järjestelmän tulisi kuitenkin olla sellainen, johon kaikilla asianosaisilla eli hautaus- ja tuhkausjärjestelyistä huolehtivilla, hautausmaiden ja krematorioiden ylläpitäjille sekä hautaustoimistoille on pääsyoikeudet. Kirkkohallitus ehdottaa, että laissa, asetuksessa tai niiden perusteluissa otettaisiin kantaa tähän liittyvästä sähköisestä järjestelmästä ja sen ylläpitäjästä.

Kirkkohallitus kiinnittää huomiota, että laissa ei ole mainintaa siitä, kuinka hautauslupa saadaan tai kuinka hautauslupan kanssa menetellään ulkomailta tulevien vainajien yhteydessä. Ulkomaisella viranomaisella ei ole välttämättä ollenkaan hautauslupaa vastaavaa asiakirjaa. Kirkkohallituksen näkemyksen mukaan ulkomainen kuolinselvitys riittäisi (Yleisiä asiakirjoja koskeva asetusta (EU) 2016/1191). Lisäksi ulkomailta tuhkatun vainajan tuhkan hautaamiseksi riittäisi, kun vainajan henkilöllisyydestä on esitetty luotettavaksi

katsottavat tiedot, esimerkiksi tuhkaustodistus. Suomi on liittynyt Euroopan neuvoston ruumiiden kuljettamista koskevaan sopimukseen (SopS 13/1989).

Asetus kuolemansyyn selvittämisestä 1 luku 22 a §

Kirkkohallitus ehdottaa, että asetusta täsmennettäisiin siten, että vainajaa ei saisi luovuttaa haudattavaksi tai tuhkattavaksi eikä siirtää hautausmaan ylläpitäjän kylmätiloihin ennen kuin lupa hautaamiseen on annettu.

Kirkkohallitus ehdottaa, että säädöksen terminologia tarkistetaan hautaustoimilain 8 luvun 23 §:n mukaiseksi. Säädöksestä tulisi käydä yksiselitteisesti ilmi, milloin tarkoitetaan omaisia, hautaustoimistoja tai hautausmaan ja krematorion ylläpitäjiä. Omaiset ja hautaustoimistot huolehtivat hautausjärjestelyistä, kun taas hautausmaan ja krematorion ylläpitäjät huolehtivat hautaamisesta ja tuhkaamisesta.